DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

16. november 2000 *

I sag C-291/98 P,

Sarrió SA, Barcelona (Spanien), ved advokat A. Mazzoni, Milano, advokat M. Siragusa, Rom, og advokat F. Maria Moretti, Venedig, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Elvinger, Hoss & Prussen, 2, place Winston Churchill,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 14. maj 1998 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Tredje Udvidede Afdeling) i sag T-334/94, Sarrió mod Kommissionen (Sml. II, s. 1439), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

den anden part i appelsagen:

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved R. Lyal, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat A. Dal Ferro, Vicenza,

* Processprog: italiensk.

og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. La Pergola, og dommerne M. Wathelet (refererende dommer), D.A.O. Edward, P. Jann og L. Sevón,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. maj 2000,

afsagt følgende

Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 28. juli 1998 har Sarrió SA i henhold til artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af dom afsagt den 14. maj 1998 af Retten i Første Instans i sag T-334/94, Sarrió mod Kommissionen (Sml. II, s. 1439, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten delvis annullerede Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton) (EFT L 243, s. 1, herefter »beslutningen«) og i øvrigt frifandt Kommissionen.

Faktiske omstændigheder

2 Ved beslutningen pålagde Kommissionen 19 producenter, der leverer karton inden for Fællesskabet, bøder for overtrædelser af EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (nu artikel 81, stk. 1, EF).

3 Det fremgår af den appellerede dom, at beslutningen blev truffet på baggrund af nogle uformelle klager, som i 1990 blev indgivet af British Printing Industries Federation, der er en brancheorganisation for de fleste kartonemballagetrykkerier i Det Forenede Kongerige, og af Fédération française du cartonnage, og efter kontrolundersøgelser, som Kommissionens repræsentanter i april 1991 uanmeldt foretog i henhold til artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar

1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81), hos et antal virksomheder og brancheorganisationer inden for kartonsektoren.

4 På grundlag af de ved kontrolundersøgelserne og på baggrund af begæringer om oplysninger og skriftligt materiale fremkomne oplysninger konkluderede Kommissionen, at de berørte virksomheder fra midten af 1986 og mindst til april 1991 (i de fleste tilfælde) havde deltaget i en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1. Den besluttede som følge heraf at indlede en procedure i henhold til denne bestemmelse og fremsendte ved skrivelse af 21. december 1992 en meddelelse af klagepunkter til hver enkelt virksomhed. Samtlige virksomheder svarede skriftligt. Ni virksomheder begærede mundtlig høring.

5 Som afslutning på proceduren vedtog Kommissionen beslutningen, der indeholder følgende bestemmelser:

»*Artikel 1*

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co. KG, Kartonfabriek 'De Eendracht' NV (der handler under navnet BPB de Eendracht), NV Koninklijke KNP BT NV (tidligere Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Kartongesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd

(tidligere Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidligere Tampella Española SA) og Moritz J. Weig GmbH & Co. KG har overtrådt artikel 85, stk. 1, i EF-traktaten ved deltagelse

— i Buchmann's og Rena's tilfælde fra omkring marts 1988 og i hvert fald til slutningen af 1990

— hvad angår Enso Española i hvert fald fra marts 1988 til i hvert fald udgangen af april 1991

— i Gruber & Weber's tilfælde i hvert fald fra 1988 og indtil slutningen af 1990

— i de andre tilfælde fra midten af 1986 og i hvert fald til april 1991

i en aftale og samordnet praksis, der startede medio 1986, og som indebar, at leverandører af karton i EF

— samledes regelmæssigt ved en række hemmelige og institutionaliserede møder for at diskutere og nå til enighed om en fælles brancheplan med henblik på at begrænse konkurrencen

— nåede til enighed om regelmæssige prisstigninger for hver produktkvalitet i den enkelte nationale valuta

— planlagde og iværksatte samtidige og ensartede prisstigninger i hele EF

— nåede til forståelse om at fastholde markedsandelene for de store producenter på konstante niveauer, dog med mulighed for ændring fra tid til anden

— i stigende grad siden begyndelsen af 1990 traf samordnede foranstaltninger til styring af leverancer af produktet i EF for derved at sikre gennemførelsen af de nævnte samordnede prisstigninger

— udvekslede forretningsmæssige oplysninger om leverancer, priser, midlertidige produktionsstandsninger, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader osv. til støtte for nævnte forholdsregler.

Artikel 2

De i artikel 1 nævnte virksomheder skal øjeblikkeligt bringe den omhandlede overtrædelse til ophør, såfremt dette ikke allerede er sket. De skal for fremtiden i forbindelse med deres aktiviteter i kartonbranchen afholde sig fra enhver form for aftale eller samordnet praksis, som kan have samme eller tilsvarende formål eller virkning, herunder enhver form for udveksling af forretningsmæssige oplysninger:

a) hvorved deltagerne direkte eller indirekte oplyses om andre individuelle producenters produktion, salg, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader, salgspriser, omkostninger eller markedsføringsplaner, eller

b) hvorved en fælles brancheholdning til økonomiske forhold med hensyn til priser eller kontrol med produktionen fremmes, lettes eller tilskyndes, selv om individuelle oplysninger ikke afsløres, eller

c) hvorved de kunne blive i stand til at overvåge tilslutning til eller overholdelse af en udtrykkelig eller stiltiende aftale om priser eller markedsopdeling i EF.

Enhver ordning til udveksling af almindelige oplysninger, som de indgår, som f.eks Fides-systemet eller dets efterfølger, skal være udformet på en sådan måde, at den udelukker ikke alene enhver form for oplysninger, på grundlag af hvilke individuelle producenters adfærd kan identificeres, men endvidere oplysninger vedrørende den til enhver tid værende situation med hensyn til ordretilgang og ordrebeholdninger, den forventede udnyttelsesgrad for produktionskapaciteten (i begge tilfælde selv om det drejer sig om samlede tal) eller produktionskapaciteten for den enkelte maskine.

Ethvert udvekslingssystem af denne art skal begrænses til indsamling og udbredelse af produktions- og salgsstatistikker i global form, som ikke kan bruges til at fremme eller lette en fælles brancheadfærd.

Virksomhederne skal også afholde sig fra enhver form for udveksling af oplysninger af konkurrencemæssig betydning i tilslutning til en sådan tilladt udveksling samt afholde sig fra møder eller anden form for kontakt med henblik på at diskutere betydningen af de udvekslede oplysninger eller den mulige eller sandsynlige reaktion inden for branchen eller blandt individuelle producenter på de pågældende oplysninger.

De nødvendige ændringer af et eventuelt system for udveksling skal være foretaget senest tre måneder efter datoen for meddelelsen af denne beslutning.

Artikel 3

Følgende bøder pålægges nedennævnte virksomheder for den overtrædelse, der er omhandlet i artikel 1:

...

xv) Sarrió SpA, en bøde på 15 500 000 ECU

...«

6 Endvidere beskrives de faktiske omstændigheder således i den appellerede dom:

»13 Det fremgår af beslutningen, at overtrædelsen fandt sted gennem organet 'Product Group Paperboard' (herefter 'PG Paperboard'), der omfattede en række grupper eller udvalg.

14 Under dette organ oprettedes i midten af 1986 et udvalg, 'Presidents Working Group' (herefter 'PWG'), der bestod af repræsentanter for den øverste ledelse for de største kartonproducenter i Fællesskabet (ca. otte).

15 PWG's formål var navnlig drøftelse og opnåelse af enighed vedrørende markeder, markedsandele, priser og kapacitet. Gruppen traf navnlig generelle beslutninger om tidspunkterne for og størrelsen af de prisforhøjelser, som producenterne skulle gennemføre.

16 PWG refererede til 'Direktørkonferencen' (herefter 'Direktørkonferencen' eller 'PC'), i hvis møder næsten samtlige administrerende direktører for virksomhederne deltog (mere eller mindre regelmæssigt). I den relevante periode holdt Direktørkonferencen møde to gange om året.

17 I slutningen af 1987 oprettedes 'Joint Marketing Committee' (herefter 'JMC'). Dette udvalgs hovedopgave var at bestemme, hvorvidt og i bekræftende fald hvorledes der kunne gennemføres prisforhøjelser, samt at fastlægge enkelthederne i forbindelse med de prisinitiativer, der besluttedes af PWG, for hvert af de berørte lande og for de store kunder med henblik på at gennemføre et ensartet prissystem i Europa.

18 Det Økonomiske Udvalg (herefter 'DØU') drøftede bl.a. prisbevægelser på de nationale markeder og ordrebeholdninger og meddelte resultaterne af sine undersøgelser til JMC, eller indtil udgangen af 1987 til dens forgænger, Marketing Committee. DØU, der bestod af flertallet af de berørte virksomheders marketingdirektører, holdt møder flere gange om året.

19 Det fremgår endvidere af beslutningen, at Kommissionen antog, at PG Paperboard's aktiviteter befordredes ved hjælp af udveksling af oplysninger gennem Fides, der er et forvaltningsinstitut med hjemsted i Zürich (Schweiz). Det fremgår af beslutningen, at de fleste af PG Paperboard's medlemmer sendte regelmæssige rapporter om ordrer, produktion, omsætning og kapacitetsudnyttelse til Fides. Rapporterne blev behandlet i Fides-systemet, og de samlede data blev udsendt til medlemmerne.

20 Sagsøgeren, Sarrió SA (herefter 'Sarrió'), opstod ved en fusion, der fandt sted i 1990, mellem kartondivisionen hos den største italienske producent, Saffa, og den spanske producent Sarrió (beslutningens betragtning 11). I 1991 erhvervede Sarrió endvidere den spanske producent Prat Carton.

21 Sarrió blev anset som ansvarlig for Prat Carton's deltagelse i kartellet i hele det tidsrum, deltagelsen varede (beslutningens betragtning 154).

22 Sarrió fremstiller hovedsagelig GD-kvaliteter, men har tillige produktion af GC-kvaliteter.«

7 16 af de øvrige 18 selskaber, der blev anset for ansvarlige for overtrædelsen, og fire finske virksomheder, der var medlemmer af sammenslutningen Finnboard, og som i denne egenskab blev anset for at hæfte solidarisk for den bøde, der blev pålagt Finnboard, anlagde sag til prøvelse af beslutningen (sag T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94 — T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 og T-354/94 og forenede sager T-339/94 — T-342/94).

Den appellerede dom

8 Sagsøgeren nedlagde for Retten påstand om annullation af beslutningen, subsidiært af beslutningens artikel 2, og mere subsidiært om ophævelse eller nedsættelse af den bøde, der var pålagt selskabet.

Påstanden om annullation af beslutningen

9 Til støtte for sin påstand om annullation af beslutningen gjorde sagsøgeren for Retten ni anbringender gældende, som alle blev forkastet af Retten, med undtagelse af det sidste anbringende om, at Prat Carton ikke deltog i overtrædelsen.

10 Retten udtalte i så henseende:

»250 ... det må lægges til grund, at Kommissionen har bevist, at Prat Carton i perioden juni 1990 — februar 1991 deltog i et ulovligt samarbejde om priser samt i et ulovligt samarbejde om produktionsstandsninger. Prat Carton's deltagelse i et ulovligt samarbejde vedrørende markedsandele i samme periode er imidlertid ikke tilstrækkeligt bevist. For så vidt angår den forudgående periode, dvs. fra midten af 1986 til juni 1990, har Kommissionen ikke godtgjort, at Prat Carton skulle have deltaget i de forskellige elementer af overtrædelsen.«

11 På baggrund af de anbringender, der er gjort gældende i appelsagen, skal redegørelsen for præmisserne i den appellerede dom vedrørende påstanden om annullation af beslutningen begrænses til bemærkningerne angående anbringendet om, at faktureringspriserne ikke var genstand for samordning, og om, at

begrundelseskravene var tilsidesat, anbringendet om, at der ikke var tale om deltagelse i et kartel med henblik på fastfrysning af markedsandele og kontrol med udbuddet, og anbringendet om, at Kommissionens vurdering af Fides-informationsudvekslingssystemet var forkert.

Anbringendet om, at faktureringspriserne ikke var genstand for samordning, og om, at begrundelseskravene var tilsidesat

12 Sagsøgeren bestred for Retten, at selskabets deltagelse i en samordning af de annoncerede priser vedrørte faktureringspriserne. Selskabet gjorde også gældende, at Kommissionen ikke klart havde givet udtryk for, om den samordning af priser, Sarrió blev gjort ansvarlig for, var en samordning af de annoncerede priser, hvilket selskabet anerkendte, eller en samordning, der også omfattede faktureringspriserne, hvilket var en overtrædelse af de krav, der stilles til en begrundelse, og et indgreb i retten til kontradiktion.

13 Retten udtalte herom:

»50 Inden Retten tager stilling til sagsøgerens argument om, at samordningen ikke vedrørte faktureringspriserne, skal det undersøges, om Kommissionen i sin beslutning faktisk antager, at samordningen vedrørte faktureringspriserne.

51 I denne henseende bemærkes for det første, at det på ingen måde i beslutningens artikel 1 er præciseret, hvilken pris der har været genstand for samordnede forhøjelser.

52 For det andet fremgår det ikke af beslutningen, at Kommissionen skulle have antaget, at producenterne havde fastsat eller havde haft til hensigt at fastsætte ensartede faktureringspriser. Det fremgår navnlig af beslutningens betragtning 101 og 102 vedrørende 'de samordnede prisinitiativers betydning for prisniveauet', at Kommissionen antog, at prisinitiativerne vedrørte listepriserne og skulle føre til en forhøjelse af faktureringspriserne. Det hedder bl.a.: 'Selv om alle producenterne havde holdt fast ved beslutningen om at indføre den fulde prisforhøjelse, betød kundernes mulighed for at skifte over til en billigere materialekvalitet eller -type, at en leverandør kunne blive nødt til at gøre nogle indrømmelser over for sine faste kunder med hensyn til tidspunktet for forhøjelsens ikrafttræden eller tilbyde yderligere fordele i form af mængderabat for at få kunden til at acceptere hele grundprisforhøjelsen. Det ville derfor uundgåeligt tage noget tid, før en forhøjelse af grundprisen slog igennem' (betragtning 101, sjette afsnit).

53 Det fremgår således af beslutningen, at det var Kommissionens opfattelse, at formålet med det ulovlige samarbejde om priser mellem producenterne var, at de samordnede forhøjelser af de annoncerede priser skulle føre til en forhøjelse af faktureringspriserne. Det fremgår af beslutningens betragtning 101, stk. 1, at 'producenterne ikke [nøjedes] med at annoncere de aftalte prisforhøjelser, men tog også, med få undtagelser, strenge forholdsregler for at sikre, at forhøjelserne blev håndhævet over for kunderne'. Omstændighederne i den foreliggende sag adskiller sig følgelig fra dem, Domstolen undersøgte i Ahlström Osakeyhtiö-sagen, idet Kommissionen til forskel fra den beslutning, der lå til grund for denne sag, ikke i den foreliggende beslutning har gjort gældende, at virksomhederne har aftalt faktureringspriserne direkte.

54 Denne analyse af beslutningen bekræftes af de dokumenter, som Kommissionen har fremlagt.

...

57 Sagsøgeren har endvidere under retsmødet erkendt, at de annoncerede priser tjente som første grundlag for forhandlinger med kunderne om faktureringspriser, hvilket bekræfter, at målet i sidste ende var at opnå en forhøjelse af faktureringspriserne. I denne forbindelse er det tilstrækkeligt at fremhæve, at fastsættelsen af ensartede listepriser, som producenterne har aftalt, er helt irrelevante, såfremt de i realiteten er uden betydning for faktureringspriserne.

58 For så vidt angår sagsøgerens argument, ifølge hvilket uvisheden om, hvad der var genstand for samordningen, i sig selv måtte anses for en tilsidesættelse af begrundelseskravene, bemærkes, at det på ingen måde i beslutningens artikel 1 er præciseret, hvilken pris det ulovlige samarbejde vedrørte.

59 I overensstemmelse med fast retspraksis skal beslutningens konklusion i en sådan situation læses i sammenhæng med dens begrundelse (jf. f.eks. Domstolens dom af 16.12.1975, forenede sager 40/73-48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1663, præmis 122, 123 og 124).

60 Det fremgår af det allerede anførte, at Kommissionen i fornødent omfang i beslutningens betragtninger har redegjort for, at det ulovlige samarbejde vedrørte listepriser, og at den havde til formål at opnå en forhøjelse af faktureringspriserne.

61 Dette anbringende kan derfor ikke tiltrædes.«

Anbringendet om, at der ikke var tale om deltagelse i et kartel med henblik på fastfrysning af markedsandele og kontrol med udbuddet

14 Sagsøgeren gjorde for Retten gældende, at Kommissionen ikke havde bevis for, at der var tale om en samordning med henblik på at fastfryse markedsandelene eller med henblik på at kontrollere udbuddet, og at den under alle omstændigheder ikke havde bevist, at sagsøgeren deltog i denne samordning.

15 Sagsøgeren anførte endvidere, at selskabernes faktiske adfærd ikke var forenelig med Kommissionens påstande.

16 Hvad angår eksistensen af en samordning med hensyn til fastfrysning af markedsandele og kontrol med udbuddet udtalte Retten:

»106 Af disse grunde finder Retten, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at der fandtes et ulovligt samarbejde om markedsandele mellem deltagerne i PWG's møder, samt at der fandtes et ulovligt samarbejde mellem de samme parter om produktionsstandsninger. I det omfang det ikke bestrides, at Sarrió deltog i PWG's møder, og i det omfang virksomheden udtrykkeligt er nævnt i de belastende centrale bevisdokumenter (redegørelserne fra Stora og bilag 73 til meddelelsen af klagepunkter), har Kommissionen med føje anset sagsøgeren for ansvarlig for at have deltaget i de to former for ulovligt samarbejde.«

17 For så vidt angår sagsøgerens faktiske adfærd bemærkede Retten:

»115 Anbringendets andet og tredje led, hvorefter selskabernes faktiske adfærd ikke er forenelig med Kommissionens påstande om, at der fandtes de to former for ulovligt samarbejde, kan heller ikke tiltrædes.

116 For det første må det ulovlige samarbejde mellem PWG's medlemmer om de to aspekter af princippet om 'pris frem for mængde' ikke forveksles med gennemførelsen heraf. De beviser, som Kommissionen har fremlagt, har en sådan bevisværdi, at oplysningerne om sagsøgerens faktiske adfærd på markedet ikke kan påvirke Kommissionens konklusioner om selve eksistensen af det ulovlige samarbejde vedrørende de to aspekter af den omtvistede politik. Sagsøgerens argumenter kan højest ses som et forsøg på at godtgøre, at selskabets adfærd ikke fulgte den linje, der var fastlagt mellem virksomhederne i PWG.

117 For det andet modsiges Kommissionens konklusioner heller ikke af de oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt. Det understreges, at Kommissionen udtrykkeligt har medgivet, at det ulovlige samarbejde om markedsandele ikke indeholdt 'nogen formel bøde- eller erstatningsordning til at styrke den forståelse, der var opnået om markedsandele', samt at enkelte store producenters markedsandele øgedes svagt år for år (jf. bl.a. beslutningens betragtning 59 og 60). Kommissionen har endvidere erkendt, at da branchen havde arbejdet med fuld kapacitetsudnyttelse indtil begyndelsen af 1990, havde der praktisk taget ikke været behov for produktionsstandsninger før dette tidspunkt (beslutningens betragtning 70).

118 For det tredje følger det af fast retspraksis, at den omstændighed, at en virksomhed ikke bøjer sig for udfaldet af møder, der havde et klart konkurrencebegrænsende formål, ikke kan fritage virksomheden for det fulde ansvar som følge af dens deltagelse i kartellet, når den ikke offentligt har taget afstand fra deres indhold (jf. eksempelvis Rettens dom af 6.4.1995, sag T-141/89, Tréfileurope mod Kommissionen, Sml. II, s. 791, præmis 85). Selv om det antages, at sagsøgerens adfærd på markedet ikke var i overensstemmelse med det aftalte, påvirker denne omstændighed på ingen måde selskabets ansvar for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1.«

Anbringendet om, at Kommissionens vurdering af Fides- informationsudvekslingssystemet var forkert

18 Sagsøgeren gjorde for Retten gældende, at det ikke kunne antages, at Fides-informationsudvekslingssystemet fremmede det ulovlige samarbejde, og at det derfor ikke var uforeneligt med traktatens artikel 85.

19 Retten afviste dette anbringende med følgende begrundelse:

»155 Det bemærkes, at i henhold til procesreglementets artikel 48, stk. 2, må der ikke fremsættes nye anbringender under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

156 Sagsøgerens anbringende om, at Kommissionens vurdering af Fides-informationsudvekslingssystemet var forkert, er første gang gjort gældende i replikken, og det støttes ikke på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.«

Påstanden om annullation af beslutningens artikel 2

20 Retten annullerede i denne forbindelse udelukkende beslutningens artikel 2, stk. 1-4, i forhold til sagsøgeren, med undtagelse af følgende passager:

»De i artikel 1 nævnte virksomheder skal øjeblikkeligt bringe den omhandlede overtrædelse til ophør, såfremt dette ikke allerede er sket. De skal for fremtiden i forbindelse med deres aktiviteter i kartonbranchen afholde sig fra enhver form for

aftale eller samordnet praksis, som kan have samme eller tilsvarende formål eller virkning, herunder enhver form for udveksling af forretningsmæssige oplysninger:

a) hvorved deltagerne direkte eller indirekte oplyses om andre individuelle producenters produktion, salg, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader, salgspriser, omkostninger eller markedsføringsplaner.

Enhver ordning til udveksling af almindelige oplysninger, som de indgår, som f.eks Fides-systemet eller dets efterfølger, skal være udformet på en sådan måde, at den udelukker enhver form for oplysninger, på grundlag af hvilke individuelle producenters adfærd kan identificeres.«

Påstanden om annullation eller nedsættelse af bøden

21 Til støtte for påstanden om annullation eller nedsættelse af bøden gjorde sagsøgeren for Retten ti anbringender gældende, hvoraf de tre var henholdsvis et anbringende om manglende begrundelse og tilsidesættelse af retten til kontradiktion ved bødens beregning, et anbringende om, at bødeberegningen var behæftet med en metodefejl, og et anbringende om, dels at den del af bøden, der vedrørte Prat Carton's overtrædelse, var beregnet forkert, dels at der manglede begrundelse på dette punkt.

Anbringendet om manglende begrundelse og tilsidesættelse af retten til kontradiktion ved bødens beregning

22 Sagsøgeren kritiserede for Retten det forhold, at Kommissionen ikke i beslutningen angav de kriterier, den anvendte, og således gjorde det umuligt for selskabet at kontrollere beslutningens lovlighed, hvilket var en åbenbar tilsidesættelse af retten til kontradiktion.

23 Retten udtalte herom:

»341 Ifølge fast retspraksis har pligten til at begrunde en individuel beslutning til formål at gøre det muligt for Fællesskabets retsinstanser at efterprøve beslutningens lovlighed og at give den berørte de oplysninger, ved hjælp af hvilke det kan fastslås, om der er grundlag for beslutningen, eller om der foreligger en sådan fejl, at den kan anfægtes. Omfanget af begrundelsespligten afhænger af arten af den pågældende retsakt og den sammenhæng, hvori den er vedtaget (jf. f.eks. Rettens dom af 11.12.1996, sag T-49/95, Van Megen Sports mod Kommissionen, Sml. II, s. 1799, præmis 51).

342 Omfanget af begrundelsespligten skal, for så vidt angår en beslutning som den foreliggende, hvorved flere virksomheder pålægges bøder for en overtrædelse af de fællesskabsretlige konkurrenceregler, afgøres under hensyn til, at overtrædelsernes grovhed skal fastslås på grundlag af en lang række forhold, herunder bl.a. sagens særlige omstændigheder, dens sammenhæng og bødernes afskrækkende virkning, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (kendelsen i SPO-sagen, præmis 54).

343 Ved udmålingen af de enkelte bøder har Kommissionen et vist skøn, og det kan derfor ikke antages, at den er forpligtet til at anvende en bestemt matematisk formel (jf. i samme retning Martinelli-sagen, præmis 59).

344 De kriterier, der er lagt til grund ved fastsættelsen af det generelle og det individuelle bødeniveau, fremgår af henholdsvis beslutningens betragtning 168 og 169. I relation til de individuelle bøder har Kommissionen endvidere i beslutningens betragtning 170 anført, at de virksomheder, der havde deltaget i PWG's møder, som udgangspunkt er blevet anset for kartellets 'hovedmænd', mens de øvrige virksomheder er blevet anset for 'almindelige medlemmer'. I beslutningens betragtning 171 og 172 hedder der endelig, at Rena og Stora bør pålægges betydeligt mindre bøder som følge af deres aktive samarbejde med Kommissionen, samt at otte andre virksomheder, herunder sagsøgeren, ligeledes er berettiget til en relativt mindre nedsættelse, fordi de i deres svar på meddelelsen af klagepunkter ikke bestred de væsentligste af de faktiske forhold, som Kommissionens klagepunkter støttedes på.

345 Det fremgår af Kommissionens skriftlige indlæg for Retten samt af dens svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten, at bøderne blev beregnet på grundlag af den enkelte virksomheds omsætning på Fællesskabets kartonmarked i 1990. Der blev således pålagt bøder, der for 'hovedmændene' i kartellet som udgangspunkt var på 9% af virksomhedens individuelle omsætning og på 7,5% for de øvrige virksomheders vedkommende. Kommissionen har endelig taget hensyn til den samarbejdsvilje, som bestemte virksomheder havde udvist under proceduren for Kommissionen. To virksomheder var af denne grund berettiget til en nedsættelse med to tredjedele af bødernes pålydende, mens de øvrige virksomheder var berettigede til en nedsættelse med en tredjedel.

346 Det fremgår endvidere af en tabel, som Kommissionen har fremlagt, og som indeholder oplysninger vedrørende fastsættelsen af de enkelte bøder, at selv om bøderne ikke er blevet fastsat på grundlag af en strengt matematisk anvendelse af de ovenfor anførte kriterier, er der konsekvent taget hensyn hertil ved bødeberegningen.

347 Det fremgår imidlertid ikke af beslutningen, at bøderne er blevet beregnet på grundlag af de enkelte virksomheders omsætning på Fællesskabets kartonmarked i 1990. De anvendte grundsatser på henholdsvis 9% for de virksomheder, der anses for kartellets 'hovedmænd', og 7,5% for 'almindelige medlemmer', fremgår heller ikke af beslutningen. Endvidere er de nedsættelser, som Rena og Stora blev indrømmet tillige med otte andre virksomheder, heller ikke nævnt.

348 Det bemærkes herefter for det første, at beslutningens betragtning 169-172 indeholder relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed, når henses til beslutningens detaljerede fremstilling af de faktiske omstændigheder, der gøres gældende mod hver enkelt af beslutningens adressater (jf. i samme retning Rettens dom af 24.10.1991, sag T-2/89, Petrofina mod Kommissionen, Sml. II, s. 1087, præmis 264).

349 Når bøderne som i den foreliggende sag udmåles under konsekvent hensyntagen til visse nærmere kriterier, ville en angivelse af de enkelte kriterier i beslutningen give virksomhederne bedre mulighed for at vurdere, dels om Kommissionen har begået fejl ved fastsættelsen af de individuelle bøder, dels om den individuelle bøde er begrundet ud fra de generelt anvendte kriterier. I den foreliggende sag ville den omstændighed, at beslutningen havde indeholdt oplysninger om de relevante kriterier, dvs. den omsætning, der er lagt til grund, referenceåret, den anvendte grundsats og bødereduktionssatserne, ikke have medført en indirekte offentliggørelse af den nøjagtige omsætning i de virksomheder, som beslutningen var rettet til, hvorved traktatens artikel 214 kunne være overtrådt. Som Kommissionen selv har anført, er størrelsen af de endelige, individuelle bøder ikke fremkommet på grundlag af en strengt matematisk anvendelse af de anførte kriterier.

350 Kommissionen har i øvrigt under retsmødet vedgået, at der ikke var noget til hinder for, at den i beslutningen kunne have anført de kriterier, som den

konsekvent havde lagt til grund, og som var blevet offentliggjort under en pressekonference, der fandt sted samme dag, som beslutningen blev vedtaget. I denne forbindelse bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at begrundelsen for en beslutning skal findes i selve beslutningens tekst, samt at efterfølgende forklaringer fra Kommissionen ikke kan tillægges betydning, medmindre der foreligger særlige omstændigheder (jf. Rettens dom af 2.7.1992, sag T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening mod Kommissionen, Sml. II, s. 1931, præmis 131, og i samme retning Rettens dom af 12.12.1991, sag T-30/89, Hilti mod Kommissionen, Sml. II, s. 1439, præmis 136).

351 Uanset disse konstateringer bemærkes, at begrundelsen for bødeudmålingen i beslutningens betragtning 169-172 er mindst lige så detaljeret som begrundelsen i tidligere kommissionsbeslutninger vedrørende lignende overtrædelser. Selv om anbringendet om manglende begrundelse vedrører en ufravigelig retsgrundsætning, havde Fællesskabets retsinstanser ikke, da beslutningen blev vedtaget, kritiseret Kommissionens begrundelsespraksis med hensyn til de bøder, der pålægges. Først ved dom af 6. april 1995 (sag T-148/89, Tréfilunion mod Kommissionen, Sml. II, s. 1063, præmis 142) samt i to andre domme af samme dato (sag T-147/89, Société metallurgique de Normandie mod Kommissionen, Sml. II, s. 1057 — offentliggjort i sammendrag — og sag T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés mod Kommissionen, Sml. II, s. 1191 — offentliggjort i sammendrag) understregede Retten for første gang, at det ville være ønskeligt, at virksomhederne kunne få et detaljeret indblik i, hvorledes den bøde, der pålægges dem, er beregnet, således at de kan tage stilling med fuldt kendskab til sagen uden at være forpligtet til at anlægge sag ved Fællesskabets retsinstanser til prøvelse af Kommissionens beslutning.

352 Det følger heraf, at når Kommissionen i en beslutning konstaterer, at konkurrencereglerne er blevet overtrådt, og pålægger de virksomheder, der har medvirket, bøder, skal den, hvis den ved bødefastsættelsen konsekvent har taget hensyn til visse grundlæggende omstændigheder, anføre disse i selve beslutningens tekst, således at beslutningens adressater har mulighed for at efterprøve, om bødeniveauet er korrekt, og vurdere, om der eventuelt skulle foreligge forskelsbehandling.

353 Under de særlige omstændigheder, der er nævnt i præmis 351, og i betragtning af, at Kommissionen under sagens behandling har vist vilje til at fremlægge alle relevante oplysninger vedrørende bødeberegningen, kan den omstændighed, at bødeberegningen ikke specielt er begrundet i beslutningen i nærværende tilfælde, ikke anses for en sådan tilsidesættelse af begrundelsespligten, at det kan begrunde, at de pålagte bøder annulleres helt eller delvist. Sagsøgeren har endelig ikke godtgjort, at virksomheden blev afskåret fra at udøve sin ret til kontradiktion.

354 Dette anbringende kan derfor ikke tiltrædes.«

Anbringendet om, at bødeberegningen var behæftet med en metodefejl

24 Sagsøgeren gjorde for Retten gældende, at Kommissionen ved bødeudmålingen undlod at tage hensyn til valutaudsving, idet både den spanske peseta og den italienske lire siden 1990 var blevet kraftigt devalueret i forhold til ecuen og andre europæiske valutaer. Sagsøgeren anførte videre, at faktorer som valutaudsving, der ikke vedrører overtrædelsen, og som ikke kan lastes overtrædelsens ophavsmand, ikke skal kunne påvirke bødens størrelse. Beslutningen indebar ifølge sagsøgeren også en uberettiget forskelsbehandling, idet valutaudsvingene fuldstændig ændrede forholdet mellem de enkelte bøder. Det var med henblik på at undgå uberettiget forskelsbehandling ikke påkrævet, at Kommissionen angav bødebeløbet i ecu. Den skulle have angivet det i national valuta.

25 Retten udtalte herom:

»392 Det bestemmes i beslutningens artikel 4, at bøderne skal betales i ecu.

393 Det bemærkes, at der intet er til hinder for, at Kommissionen udtrykker bøden i den monetære enhed ecu, der er konvertibel til national valuta. Dette giver i øvrigt virksomhederne mulighed for lettere at sammenligne de pålagte bøder. Muligheden for at omveksle ecu til national valuta adskiller denne monetære enhed fra de 'regningsenheder', der er nævnt i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, hvorom Domstolen udtrykkeligt har fastslået, at da den ikke var et betalingsmiddel, skulle bøden nødvendigvis fastsættes i national valuta (dommen i sagen Société anonyme générale sucrière, præmis 15).

394 I det omfang, sagsøgerens kritik er rettet mod lovligheden af Kommissionens metode, hvorefter virksomhedernes omsætning i referenceåret omregnedes til ecu på grundlag af en gennemsnitskurs for samme år (1990), kan den ikke tiltrædes.

395 Indledningsvis bemærkes, at Kommissionen som udgangspunkt skal beregne de bøder, der skal pålægges virksomheder, som har medvirket i samme overtrædelse, efter en og samme metode (jf. Musique Diffusion française-dommen, præmis 122).

396 En sammenligning mellem de omsætninger, der er blevet meddelt udtrykt i virksomhedernes nationale valutaer, forudsætter, at Kommissionen omregner omsætningerne til en og samme monetære enhed. Da ecuens værdi

fastsættes på grundlag af samtlige nationale valutaer i medlemsstaterne, har Kommissionen med rette omregnet de enkelte virksomheders omsætning til ecu.

397 Det er ligeledes med rette, at Kommissionen har baseret sig på omsætningen i referenceåret (1990), samt at den har omregnet omsætningen til ecu på grundlag af de gennemsnitlige valutakurser for dette år. Dels har Kommissionens hensyntagen til de enkelte virksomheders omsætning i referenceåret, dvs. det seneste hele år i overtrædelsesperioden, givet den mulighed for at bedømme såvel de enkelte virksomheders størrelse og økonomiske betydning som omfanget af overtrædelsen for hver enkelts vedkommende, hvilket er relevante omstændigheder ved vurderingen af grovheden af den overtrædelse, den enkelte virksomhed har begået (jf. Musique Diffusion française-dommen, præmis 120 og 121). Dels giver omregning af omsætningen til ecu under hensyn til de gennemsnitlige valutakurser i referenceåret Kommissionen mulighed for at undgå, at eventuelle valutaudsving i tiden efter, at overtrædelsen er ophørt, påvirker bedømmelsen af virksomhedernes relative størrelse og økonomiske magt såvel som omfanget af den overtrædelse, hver enkelt virksomhed har begået, og dermed af overtrædelsens grovhed. Bedømmelsen af overtrædelsens grovhed skal nemlig ske på grundlag af den økonomiske situation, som den var på det tidspunkt, da overtrædelsen blev begået.

398 Argumentet om, at omsætningen i referenceåret skulle have været omregnet til ecu på grundlag af valutakursen den dag, hvor beslutningen blev vedtaget, kan derfor ikke tiltrædes. En bødeberegning, der anvender den gennemsnitlige valutakurs i referenceåret, giver mulighed for at udelukke de tilfældige virkninger, som følger af ændringer i de nationale valutaers reelle værdi, der kan forekomme, og som faktisk er forekommet i den foreliggende sag, i tiden mellem referenceåret og det år, hvor beslutningen blev vedtaget. Selv om denne metode kan indebære, at det beløb, en bestemt virksomhed skal betale, udtrykt i national valuta, nominelt ligger højere eller lavere end det beløb, den skulle have betalt, såfremt valutakursen på datoen for beslutningens vedtagelse var blevet anvendt, er dette kun en logisk følge af ændringer i de forskellige nationale valutaers reelle værdi.

399 Det bemærkes endvidere, at flere af adressaterne for beslutningen har kartonfabrikker i mere end ét land (jf. beslutningens betragtning 7, 8 og 11). Beslutningens adressater driver ligeledes almindeligvis virksomhed i mere end én medlemsstat gennem lokale repræsentationer. De arbejder således i en række nationale valutaer. En betydelig del af sagsøgerens egen omsætning stammer således fra eksportmarkeder. Når en beslutning som den omtvistede pålægger sanktioner i anledning af en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, og når beslutningens adressater almindeligvis driver virksomhed i flere medlemsstater, udgør omsætningen i referenceåret, når den er omregnet til ecu på grundlag af en gennemsnitskurs for samme år, summen af omsætningen i hvert af de lande, hvor virksomheden har aktiviteter. Den tager således netop hensyn til de pågældende virksomheders reelle økonomiske situation i referenceåret.

400 Det skal endelig undersøges, om den øvre grænse ifølge artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, dvs. '10% af omsætningen i det sidste regnskabsår', er blevet overskredet som følge af valutaudsving i tiden efter referenceårets udløb, som hævdet af sagsøgeren.

401 Det fremgår af Domstolens praksis, at den procentsats, der er nævnt i bestemmelsen, vedrører virksomhedens samlede omsætning (Musique Diffusion française-dommen, præmis 119).

402 'Det sidste regnskabsår' i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, betyder det regnskabsår, der går forud for datoen for beslutningen, hvilket i den konkrete sag vil sige sidste hele regnskabsår forud for den 13. juli 1994 i hver af virksomhederne.

403 På grundlag af, hvad sagsøgeren har oplyst som svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten, må det herefter fastslås, at bødebeløbet, omregnet til national valuta på grundlag af den valutakurs, der var gældende på det tidspunkt, da beslutningen blev offentliggjort, ikke overstiger 10% af sagsøgerens samlede omsætning i 1993.

404 Dette anbringende kan derfor ikke tiltrædes.«

Anbringendet om, dels at den del af bøden, der vedrørte Prat Carton's overtrædelse, var beregnet forkert, dels at der manglede begrundelse på dette punkt

26 Sagsøgeren gjorde for Retten gældende, at Kommissionen havde beregnet den del af bøden, der vedrørte den overtrædelse, der angiveligt var begået af Prat Carton, forkert, idet den lagde samme procentsats af omsætningen til grund som for sagsøgeren, dvs. 9%, nedsat med en tredjedel som følge af virksomhedens samarbejde under sagens oplysning. Prat Carton's begrænsede deltagelse i JMC's møder fra juni 1990 til marts 1991 og den omstændighed, at den ikke var en af »hovedmændene«, burde have ført til en bødenedsættelse.

27 Sagsøgeren henviste endvidere til den fuldkomne mangel på gennemskuelighed og til, at der manglede begrundelse med hensyn til beregningen af den del af bøden, der vedrørte Prat Carton's overtrædelse.

28 Retten udtalte i så henseende:

»409 Det fremgår af Kommissionen forklaringer, at den bøde, der er pålagt sagsøgeren, svarer til 6% af omsætningen i 1990 for henholdsvis sagsøgeren og Prat Carton (nemlig en bødesats på 9% til 'hovedmændene', nedsat med en tredjedel som følge af sagsøgerens samarbejdsvilje). Selv om det i så tilfælde havde været ønskeligt, om beslutningen havde indeholdt en klarere begrundelse for den anvendte beregningsmetode, må sagsøgerens argument om, at traktatens artikel 190 er overtrådt, af de allerede anførte grunde (jf. præmis 351, 352 og 353) forkastes.

410 Det bemærkes endvidere (jf. præmis 250), at Kommissionen har bevist, at Prat Carton deltog i det ulovlige samarbejde om priser og i det ulovlige samarbejde om produktionsstandsninger i perioden fra juni 1990 til februar 1991. Derimod lægger Retten til grund, at Kommissionen hverken har ført tilstrækkeligt bevis for, at Prat Carton deltog i et ulovligt samarbejde om markedsandele i samme periode, eller at virksomheden fra midten af 1986 til juni 1990 skulle have deltaget i nogen del af den overtrædelse, der er beskrevet i beslutningens artikel 1.

411 Når henses til, at Prat Carton kun deltog i enkelte elementer af overtrædelsen og i et mere begrænset tidsrum end det, Kommissionen har lagt til grund, er der grundlag for at nedsætte den bøde, der er pålagt sagsøgeren.

412 Da ingen af de øvrige anbringender, som sagsøgeren har gjort gældende, kan begrunde, at bøden nedsættes, finder Retten, der har fuld prøvelsesret, at bøden bør fastsættes til 14 000 000 ECU.«

Appellen

29 Appellanten har i appelsagen nedlagt påstand om, at den appellerede dom ophæves, og at sagen hjemvises til Retten, såfremt Domstolen måtte finde, at sagen er moden til påkendelse, og om, at beslutningen annulleres, subsidiært at den bøde, der er pålagt selskabet, nedsættes.

30 Appellanten har til støtte for appellen gjort fem anbringender gældende, henholdsvis om

— en forkert fortolkning af beslutningen for så vidt angår den overtrædelse, der faktisk blev lagt selskabet til last

— en forkert fortolkning og anvendelse af fællesskabsretten for så vidt angår den konkurrencebegrænsning, der automatisk antages at følge af Sarrió's deltagelse i producenternes møder, subsidiært manglende hensyntagen til Sarrió's undladelse af at gennemføre aftalen og mere subsidiært en fejlagtig retlig kvalifikation af den begåede overtrædelse

— manglende hensyntagen til den manglende begrundelse for bødeberegningen og uoverensstemmelse mellem præmisser og domskonklusion

— manglende hensyntagen til, at bødeberegningen var behæftet med en metodefejl

— uoverensstemmelse mellem præmisser og domskonklusion for så vidt angår nedsættelsen af bøden.

Det første anbringende

31 Som sit første anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten har anlagt en forkert fortolkning af beslutningen ved i den appellerede doms præmis 53 at antage, at beslutningen ikke drejede sig om en samordning, der direkte vedrørte faktureringspriserne, men om deltagelse i et kartel vedrørende de annoncerede priser, der førte til en forhøjelse af faktureringspriserne.

32 Sondringen mellem det ulovlige samarbejde om de annoncerede priser og det ulovlige samarbejde om faktureringspriserne har imidlertid særlig betydning i forbindelse med undersøgelsen af en overtrædelse af konkurrencereglerne, som belyst af Domstolen i dommen af 31. marts 1993 i sagen Ahlström Osakeyhtiö m.fl. mod Kommissionen (forenede sager C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 og C-125/85 — C-129/85, Sml. I, s. 1307).

33 Appellanten har anført, at eftersom Kommissionen pålagde selskabet én enkelt bøde for alle de påståede overtrædelser, skulle bøden have været nedsat, hvis det var blevet godtgjort, at appellanten var blevet pålagt en sanktion for handlinger, selskabet ikke havde foretaget. Retten beskæftigede sig derimod med sondringen mellem den direkte og den indirekte samordning af de anvendte priser, og den fandt det ikke nødvendigt at undersøge, om der fandtes beviser med hensyn til faktureringspriserne, og kontrollerede således ikke, om den af appellanten begåede overtrædelse faktisk var mindre omfattende end hævdet af Kommissionen.

34 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet bør afvises. Påstanden om ophævelse af den appellerede dom med den begrundelse, at det i dommen fastslås,

at appellanten blev anset for at have deltaget i et kartel vedrørende de annoncerede priser og ikke vedrørende faktureringspriserne, således som det fejlagtigt blev antaget i beslutningen, forudsætter nemlig en rent faktisk bedømmelse af appellantens adfærd, hvilket falder uden for Domstolens kompetence.

35 Kommissionens formalitetsindsigelse kan ikke tiltrædes. Med argumentet om, at Retten har anlagt en forkert fortolkning af beslutningen, rejser appellanten et retsspørgsmål, som kan behandles under en appelsag.

36 Hvad angår realiteten har Kommissionen gjort gældende, at Retten har fortolket beslutningen korrekt. Det fremgår af beslutningen, at prisaftalerne påvirkede de priser, appellanten faktisk anvendte over for sine kunder (jf. beslutningens betragtning 101 og artikel 1 samt den appellerede doms præmis 56, 57 og 60), uden at dette dog udelukkede, at der kunne være forskel mellem de annoncerede priser og de anvendte priser som følge af forretningsmæssige krav.

37 Det bemærkes i denne forbindelse, at Retten med henblik på at fortolke beslutningen og vurdere omfanget af den overtrædelse, appellanten blev anset for at have begået, både undersøgte beslutningens dispositive del og dens betragtninger (jf. den appellerede doms præmis 51, 52 og 53).

38 På baggrund af denne undersøgelse konkluderede Retten, at overtrædelsen bestod i et ulovligt samarbejde om fastsættelse af listepriserne, men at formålet med dette ulovlige samarbejde var at opnå en forhøjelse af faktureringspriserne (den appellerede doms præmis 53), og appellanten erkendte under retsmødet for Retten, at det havde en sådan virkning (den appellerede doms præmis 57). Retten bemærkede med rette i den appellerede doms præmis 57, at

»fastsættelsen af ensartede listepriser, som producenterne har aftalt, er helt irrelevant, såfremt de i realiteten er uden betydning for faktureringspriserne«.

39 Appellantens argumentation kan ikke skabe tvivl om Rettens konklusion, hvorefter det er listepriserne, der blev fastsat i fællesskab, selv om formålet med kartellet var at forsøge at opnå ens faktureringspriser. Appellanten har nemlig ikke godtgjort — og i øvrigt heller ikke forsøgt at godtgøre — at der er nogen form for selvmodsigelser i betragtningerne eller materielle fejl i relation til de for Retten fremlagte sagsakter, der kan medføre, at begrundelsen for den appellerede dom er mangelfuld.

40 Det første anbringende må herefter forkastes.

Det andet anbringende

41 Som sit andet anbringende har appellanten principalt gjort gældende, at Retten med urette forkastede selskabets argumentation om, at dets deltagelse i møderne i de forskellige organer inden for PG Paperboard — en brancheorganisation, der i det væsentlige forfulgte lovlige mål — ikke kunne være tilstrækkelig til, at det kunne anses for godtgjort, at selskabet deltog i et kartel med henblik på fastholdelse af markedsandelene og om midlertidige produktionsstandsninger med henblik på at kontrollere udbuddet.

42 Det forhold, at en virksomhed deltager i et møde, der har et konkurrencebegrænsende formål, giver ifølge appellanten ikke i sig selv grundlag for at pålægge virksomheden sanktioner, og Kommissionen skal bevise, at virksomheden gennemførte de beslutninger, der blev truffet under et sådant møde. At kræve af virksomheden, at den beviser, at den faktisk tog afstand fra de pågældende

beslutninger, dvs. at den hverken godkendte eller gennemførte dem, ville være ensbetydende med at pålægge den en bevisbyrde, der er umulig at løfte.

43 Appellanten har endvidere anført, at Retten har begået en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 118 at fastslå, at

»den omstændighed, at en virksomhed ikke bøjer sig for udfaldet af møder, der havde et klart konkurrencebegrænsende formål, ikke kan fritage virksomheden for det fulde ansvar som følge af dens deltagelse i kartellet, når den ikke offentligt har taget afstand fra deres indhold... Selv om det antages, at sagsøgerens adfærd på markedet ikke var i overensstemmelse med det aftalte, påvirker denne omstændighed på ingen måde selskabets ansvar for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1«.

44 Subsidiært har appellanten gjort gældende, at det ganske vist fremgår af fast retspraksis, at det i sig selv er tilstrækkeligt til at gøre en virksomhed ansvarlig for en overtrædelse af traktatens artikel 85, at den tiltræder en aftale, der har et konkurrencebegrænsende formål, men at det ikke kan hævdes, at en virksomhed, der alene har tiltrådt aftalen, skal behandles på samme måde som en virksomhed, der også har gennemført aftalen. Retten tog i den appellerede doms præmis 115-118 ikke hensyn til, at der ikke var nogen beviser for, at appellanten gennemførte de beslutninger, der var truffet om fastfrysning af markedsandele og kontrol med udbuddet, ikke en gang for at skelne mellem appellantens ansvar for overtrædelsen og det ansvar, andre virksomheder, der fulgte aftalen, havde.

45 Endelig har appellanten mere subsidiært gjort gældende, at Retten med urette anså den overtrædelse, der blev lagt selskabet til last, for at være deltagelse i et kartel, da det eneste, selskabet havde kunnet kritiseres for, var at have deltaget i en udveksling af oplysninger, hvilket er en langt mindre alvorlig overtrædelse.

46 Appellanten har i denne forbindelse anfægtet Rettens bemærkning om, at selskabets anbringende om, at Kommissionens vurdering af Fides-informationsudvekslingssystemet var forkert, måtte afvises, fordi det blev gjort gældende for første gang i replikken (jf. den appellerede doms præmis 155 og 156). Appellanten har herved henvist til punkt 46 i stævningen i første instans.

47 Det bemærkes i denne forbindelse, at Retten efter at have undersøgt Kommissionens sagsakter og navnlig redegørelserne fra Stora Kopparbergs Bergslags AB (herefter »Stora«) konkluderede, at Kommissionen havde bevist eksistensen af et ulovligt samarbejde mellem deltagerne i PWG's møder om såvel markedsandele (den appellerede doms præmis 76-87) som produktionsstandsninger. Retten forkastede appellantens indvendinger mod bl.a. Stora's redegørelser (den appellerede doms præmis 107-113).

48 Det må konstateres, at appellanten ikke har skabt tvivl om Rettens konklusioner med hensyn til selve eksistensen af det ovennævnte dobbelte ulovlige samarbejde. Selskabets indvendinger vedrører i realiteten gennemførelsen eller den påståede manglende gennemførelse fra selskabets side af de konkurrencebegrænsende beslutninger.

49 Efter at have fastslået, at Kommissionen anså overtrædelsen for at bestå i det ulovlige samarbejde om fastfrysning af markedsandele og om kontrol med udbuddet og ikke i den egentlige gennemførelse heraf, og at appellanten havde deltaget i dette ulovlige samarbejde, hvilket er en bedømmelse af faktiske forhold, var Retten berettiget til at antage, at appellantens påstande vedrørende selskabets faktiske adfærd på markedet ikke kunne påvirke dets ansvar for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1 (den appellerede doms præmis 118, sidste punktum).

50 Retten antog med rette, at en virksomheds deltagelse i møder, der har et konkurrencebegrænsende formål, objektivt set er med til at skabe eller styrke et

kartel, og at den omstændighed, at en virksomhed ikke følger udfaldet af møderne, ikke medfører, at den ikke er ansvarlig for sin deltagelse i kartellet, medmindre den offentligt har taget afstand fra deres indhold. Det fremgår af den appellerede dom, at der ikke for Retten blev ført bevis for en sådan offentlig afstandtagen.

51 Det må derfor i relation til den overtrædelse, for hvilken appellanten blev pålagt bøden, antages, at de påstande, selskabet fremførte for Retten vedrørende sin faktiske adfærd på markedet, var irrelevante, og at der således ikke er nogen grund til at kritisere det forhold, at Retten ikke tog hensyn til disse påstande ved bedømmelsen af selskabets ansvar. Under alle omstændigheder er det — som endeligt fastslået af Retten — på intet tidspunkt blevet gjort gældende, at det ulovlige samarbejde om markedsandele førte til en fuldstændig fastfrysning heraf, og før 1990 var begrænsningen af udbuddet gennem samordnede produktionsstandsninger ikke nødvendig på grund af den store efterspørgsel, hvorfor det forhold, at Sarrió i 1990 og 1991 ikke midlertidigt standsede sin produktion, på ingen måde beviser, at selskabet ikke havde noget at gøre med det ulovlige samarbejde (den appellerede doms præmis 117).

52 Hvad endelig angår argumentet om, at Retten med urette afviste anbringendet om, at Kommissionens vurdering af Fides-informationsudvekslingssystemet var forkert, bemærkes, at stævningens punkt 46, som appellanten henviser til — som understreget af Kommissionen — ikke vedrører en bedømmelse fra Kommissionens side i så henseende, men udtrykker appellantens synspukt om, at udvekslingen af oplysninger og samordningen af de annoncerede priser burde have været bedømt mildere end samordningen af de anvendte priser.

53 Det følger af ovenstående, at det andet anbringende må forkastes.

Det tredje anbringende

54 Som sit tredje anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten har begået en retlig fejl ved ikke at annullere beslutningen på grund af mangler ved begrundelsen, selv om den i den appellerede doms præmis 347 havde konstateret, at Kommissionen havde undladt at anføre i beslutningen, hvilke kriterier den konsekvent havde lagt til grund ved bødeudmålingen.

55 Appellanten har tilføjet, at sådanne oplysninger i henhold til en fast retspraksis, som Retten henviste til i den appellerede doms præmis 350, skal findes i selve beslutningens tekst, idet efterfølgende forklaringer fra Kommissionen over for pressen eller under retsforhandlingerne for Retten ikke kan tillægges betydning, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Retten fastslog imidlertid netop i præmis 350, at Kommissionen under retsmødet havde vedgået, at der ikke var noget til hinder for, at den i beslutningen kunne have anført de omhandlede kriterier. Retten kunne under disse omstændigheder ikke tage hensyn til, »at Kommissionen under sagens behandling [havde] vist vilje til at fremlægge alle relevante oplysninger vedrørende bødeberegningen« (den appellerede doms præmis 353).

56 Appellanten har endvidere kritiseret det forhold, at Retten tog hensyn til, at Kommissionen, da den vedtog beslutningen, endnu ikke var bekendt med den fortolkning, Retten med hensyn til bødeudmålingen anlagde af kravene i EF-traktatens artikel 190 (nu artikel 253 EF) i dommene i sagerne Tréfilunion mod Kommissionen, Société métallurgique de Normandie mod Kommissionen og Société des treillis et panneaux soudés mod Kommissionen (herefter »armeringsnetdommene«), som der henvises til i den appellerede doms præmis 351, og til, at begrundelsen for beslutningen kunne sammenlignes med begrundelsen i tidligere kommissionsbeslutninger (den appellerede doms præmis 351).

57 Ifølge appellanten er dette synspunkt udtryk for en retsvildfarelse. Det forhold, at omfanget af begrundelsespligten endnu ikke var klarlagt af Retten, var ikke ensbetydende med, at Kommissionen ikke havde en sådan pligt. Desuden kunne Retten ikke opstille regler for fremtiden uden straks at anvende dem i den sag, den skulle afgøre, og således opretholde virkningerne af en kommissionsbeslutning, hvorom den selv havde fastslået, at den var utilstrækkeligt begrundet.

58 Kommissionen har gjort gældende, at det tredje anbringende bør afvises. Den har henvist til Domstolens dom af 17. juli 1997 i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen (sag C-219/95 P, Sml. I, s. 4411, præmis 31), hvoraf det fremgår, at Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, ikke af billighedsgrunde kan omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som er pålagt virksomheder for overtrædelse af fællesskabsretten.

59 Kommissionen har endvidere anført, at den råder over et skøn ved bødeudmålingen (jf. dommen i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen, præmis 32 og 33), således at det kan undgås, at virksomhederne på forhånd kender den nøjagtige størrelse af den bøde, de risikerer at blive pålagt for en ulovlig adfærd, hvilket ville tilskynde dem til at handle lovligt eller ulovligt ud fra rent økonomiske overvejelser (jf. Rettens dom af 6.4.1995, sag T-150/89, Martinelli mod Kommissionen, Sml. II, s. 1165, præmis 59).

60 Den appellerede doms præmis 349-353 er ifølge Kommissionen overflødige, for så vidt som Retten heri erindrer om konsekvenserne af armeringsnetdommene. Kommissionen er i øvrigt af den opfattelse, at appellantens udlægning af disse domme er forkert. I de pågældende domme udtrykte Retten — ligesom i den

appellerede dom — et ønske om større klarhed med hensyn til beregningsmetoden. Retten anså herved ikke den manglende klarhed for en manglende begrundelse for beslutningen. Rettens holdning følger højest af princippet om god forvaltningsskik, og en tilsidesættelse af et sådant princip kan ikke i sig selv give grundlag for at annullere beslutningen.

61 Der skal først redegøres for de forskellige etaper i Rettens ræsonnement i relation til anbringendet om en tilsidesættelse af begrundelsespligten i forbindelse med udmålingen af bøderne.

62 Retten henviste først i den appellerede doms præmis 341 til fast retspraksis, hvorefter pligten til at begrunde en individuel beslutning har til formål at gøre det muligt for Fællesskabets retsinstanser at efterprøve beslutningens lovlighed og at give den berørte de oplysninger, ved hjælp af hvilke det kan fastslås, om der er grundlag for beslutningen, eller om der foreligger en sådan fejl, at den kan anfægtes. Omfanget af begrundelsespligten afhænger af arten af den pågældende retsakt og den sammenhæng, hvori den er vedtaget (jf. f.eks. — ud over den af Retten citerede retspraksis — dom af 15.4.1997, sag C-22/94, Irish Farmers Association m.fl., Sml. I, s. 1809, præmis 39).

63 Retten understregede dernæst i den appellerede doms præmis 342, at omfanget af begrundelsespligten, for så vidt angår en beslutning som den foreliggende, hvorved flere virksomheder pålægges bøder for en overtrædelse af de fællesskabsretlige konkurrenceregler, skal afgøres under hensyn til, at overtrædelsernes grovhed afhænger af en lang række forhold, herunder bl.a. sagens særlige omstændigheder, dens sammenhæng og bødernes afskrækkende virkning, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (kendelsen i sagen SPO m.fl. mod Kommissionen, præmis 54).

64 I denne forbindelse udtalte Retten i den appellerede doms præmis 348,

»at beslutningens betragtning 169-172 indeholder relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed, når henses til beslutningens detaljerede fremstilling af de faktiske omstændigheder, der gøres gældende mod hver enkelt af beslutningens adressater (jf. i samme retning Rettens dom af 24.10.1991, sag T-2/89, Petrofina mod Kommissionen, Sml. II, s. 1087, præmis 264)«.

65 I den appellerede doms præmis 349-353 afsvækkede Retten imidlertid — ikke utvetydigt — rækkevidden af udtalelsen i præmis 348.

66 Det fremgår således af den appellerede doms præmis 349 og 350, at beslutningen ikke indeholder en angivelse af de nærmere kriterier, som Kommissionen konsekvent tog hensyn til ved fastsættelsen af bøderne, selv om den kunne have fremlagt disse oplysninger, som ville have givet virksomhederne bedre mulighed for at vurdere, om Kommissionen havde begået fejl ved fastsættelsen af den individuelle bøde, og om dennes størrelse var begrundet ud fra de generelt anvendte kriterier. Retten bemærkede videre i den appellerede doms præmis 310, at det i henhold til armeringsnetdommene er ønskeligt, at virksomhederne kan få et detaljeret indblik i, hvorledes den bøde, der pålægges dem, er beregnet, uden at være forpligtet til at anlægge sag til prøvelse af Kommissionens beslutning.

67 Retten konkluderede endelig i den appellerede doms præmis 353, at »den omstændighed, at bødeberegningen ikke specielt er begrundet i beslutningen«, var berettiget under de særlige konkrete omstændigheder, som bestod i, at der

blev fremlagt oplysninger om beregningen under sagens behandling, og at den i armeringsnetdommene indeholdte fortolkning af traktatens artikel 190 havde karakter af en nyskabelse.

68 Inden der på baggrund af de af appellanten fremførte argumenter skal tages stilling til rigtigheden af Rettens bemærkninger vedrørende de konsekvenser, det kan have for spørgsmålet, om begrundelsespligten er opfyldt, at der blev fremlagt oplysninger om beregningen under sagens behandling, og at armeringsnetdommene havde karakter af en nyskabelse, skal det undersøges, om Kommissionen med henblik på at opfylde begrundelsespligten i traktatens artikel 190 i beslutningen skulle have givet en mere detaljeret redegørelse for metoden for beregningen af bøderne ud over oplysningerne om de hensyn, der gav den grundlag for at bedømme grovheden og varigheden af overtrædelsen.

69 Det skal i denne forbindelse understreges, at Retten er kompetent i to henseender, når der er tale om søgsmål til prøvelse af kommissionsbeslutninger, hvorved der pålægges virksomheder bøder for overtrædelser af konkurrencereglerne.

70 For det første skal den prøve lovligheden af beslutningerne i henhold til EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF). Den skal herved bl.a. kontrollere, at begrundelsespligten i henhold til traktatens artikel 190 er opfyldt, idet en tilsidesættelse heraf medfører, at beslutningen kan annulleres.

71 For det andet har Retten kompetence til inden for rammerne af den fulde prøvelsesret, der er tillagt den ved EF-traktatens artikel 172 (nu artikel 229 EF) og artikel 17 i forordning nr. 17, at vurdere, om bødernes størrelse er passende. Denne vurdering kan begrunde, at der fremlægges og tages hensyn til yderligere oplysninger, som det ikke umiddelbart er nødvendigt at nævne i beslutningen i medfør af begrundelsespligten efter traktatens artikel 190.

72 Hvad angår kontrollen med, at begrundelsespligten er opfyldt, skal der erindres om, at artikel 15, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 17 bestemmer: »Ved fastsættelsen af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og dens varighed.«

73 Under disse omstændigheder og på baggrund af den i den appellerede doms præmis 341 og 342 nævnte retspraksis er kravene i henhold til den væsentlige formforskrift, som begrundelsespligten udgør, opfyldt, såfremt Kommissionen i sin beslutning giver oplysninger om de hensyn, der har givet den grundlag for at bedømme overtrædelsens grovhed og dens varighed. Hvis der ikke gives sådanne oplysninger, er beslutningen ugyldig på grund af mangler ved begrundelsen.

74 Retten fastslog imidlertid med rette i den appellerede doms præmis 348, at Kommissionen havde opfyldt disse krav. Det må nemlig konstateres — således som Retten gjorde det — at beslutningens betragtning 167-172 opregner de kriterier, Kommissionen anvendte ved bødeberegningen. Betragtning 167 vedrører således bl.a. overtrædelsens varighed, og den indeholder også — ligesom betragtning 168 — de hensyn, Kommissionen lagde til grund ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed og det generelle bødeniveau. Betragtning 169 angiver de faktorer, Kommissionen tog hensyn til ved fastsættelsen af den bøde, der skulle pålægges hver enkelt virksomhed. I betragtning 170 udpeges de virksomheder, der måtte anses for »hovedmænd« i kartellet og måtte bære et særligt ansvar i forhold til de øvrige virksomheder. Endelig nævnes det i betragtning 171 og 172, hvilke konsekvenser for bødernes størrelse det skulle have, at forskellige producenter havde samarbejdet med Kommissionen under kontrolundersøgelserne med henblik på at få fastlagt de faktiske omstændigheder eller i deres svar på meddelelsen af klagepunkter.

75 Det forhold, at mere præcise oplysninger som f.eks. virksomhedernes omsætning eller de af Kommissionen anvendte nedsættelsessatser blev meddelt senere på en pressekonference eller under retssagen, kan ikke skabe tvivl om den konstatering, der er indeholdt i den appellerede doms præmis 348. Præciseringer, der foretages af den institution, der har truffet en anfægtet beslutning, som supplement til en

begrundelse, der allerede i sig selv er tilstrækkelig, er nemlig strengt taget uden betydning ved afgørelsen af, om begrundelsespligten er opfyldt, selv om de kan være nyttige i forbindelse med den interne kontrol af betragtningerne til beslutningen, der foretages af Fællesskabets retsinstanser, idet de giver institutionen mulighed for at uddybe de grunde, der danner grundlag for beslutningen.

76 Kommissionen kan ganske vist ikke undlade at udøve sit skøn ved udelukkende og mekanisk at anvende matematiske formler. Den kan imidlertid give en begrundelse for sin beslutning, der går ud over de i denne doms præmis 73 nævnte krav, bl.a. ved at angive de tal, der — navnlig i relation til den ønskede afskrækkende virkning — har været afgørende for udøvelsen af skønsbeføjelsen ved fastsættelsen af de bøder, der pålægges flere virksomheder, der mere eller mindre intensivt har deltaget i overtrædelsen.

77 Det kan nemlig være ønskeligt, at Kommissionen gør brug af denne mulighed, således at virksomhederne kan få detaljeret kendskab til, hvorledes den bøde, der er pålagt dem, er beregnet. Mere generelt kan det være med til at skabe åbenhed i forvaltningen og gøre det lettere for Retten at udøve sin fulde prøvelsesret, hvorved Retten ikke alene skal kunne tage stilling til, om den anfægtede beslutning er lovlig, men også om den pålagte bøde er passende. Den pågældende mulighed kan imidlertid, som understreget af Kommissionen, ikke ændre omfanget af de krav, der følger af begrundelsespligten.

78 Retten kunne derfor ikke uden at tilsidesætte traktatens artikel 190 i den appellerede doms præmis 352 udtale, at »Kommissionen... hvis den ved bødefastsættelsen konsekvent har taget hensyn til visse grundlæggende omstændigheder, [skal] anføre disse i selve beslutningens tekst«. Tilsvarende kunne Retten efter i den appellerede doms præmis 348 at have konstateret, at beslutningen indeholdt »relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den

overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed«, ikke uden at gøre sig skyldig i selvmodsigelser i præmisserne i den appellerede doms præmis 353 henvise til, at »bødeberegningen ikke specielt er begrundet i beslutningen«.

79 Den retlige fejl, Retten således har begået, kan imidlertid ikke medføre en ophævelse af den appellerede dom, eftersom Retten i betragtning af ovenstående bemærkninger — uanset den appellerede doms præmis 349-353 — korrekt forkastede anbringendet om en tilsidesættelse af begrundelsespligten i forbindelse med udmålingen af bøderne.

80 Da det ikke i henhold til begrundelsespligten påhvilede Kommissionen at angive tallene i forbindelse med metoden for bødeudmålingen i beslutningen, skal der ikke tages stilling til de forskellige argumenter, appellanten har fremført ud fra denne forkerte forudsætning.

81 Det tredje anbringende må herefter forkastes.

Det fjerde anbringende

82 Appellantens fjerde anbringende går ud på, at der er mangler ved begrundelsen. For det første foretog Retten en rent abstrakt vurdering af argumentet vedrørende anvendelsen af ecu ved bødeudmålingen og den forskelsbehandling, som de virksomheder, hvis nationale valuta faldt i værdi fra 1990, som var Kommissionens referenceår i forbindelse med bødeudmålingen, til 1994, hvor beslut-

ningen blev vedtaget, blev udsat for. For det andet tog Retten ikke stilling til kritikken af, at Kommissionen ved bødeudmålingen tog hensyn til omsætningen i det sidste hele år i overtrædelsesperioden, omregnet til ecu på grundlag af den gennemsnitlige vekselkurs i dette år, og ikke omsætningen i regnskabsåret før vedtagelsen af beslutningen, som omhandlet i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, for så vidt angår grænsen på 10% af den pågældende virksomheds omsætning.

83 Appellanten har endvidere anført, at valget af omsætningen i det sidste år i overtrædelsesperioden ikke under alle omstændigheder sikrer, at bøden står i forhold til overtrædelsens grovhed og de involverede virksomheders økonomiske styrke, navnlig på grund af udsving i vekselkurserne.

84 Det må i denne forbindelse konstateres, at den appellerede doms præmis 392-404 netop drejer sig om anvendelsen af ecu i forbindelse med bødeudmålingen og spørgsmålet om en eventuel forskelsbehandling af virksomheder, der deltog i det samme kartel. Argumentet om mangler ved begrundelsen kan derfor ikke tiltrædes.

85 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt det er lovligt at tage hensyn til to referenceår, nemlig et i forbindelse med fastlæggelsen af det maksimale bødebeløb og et andet i forbindelse med bedømmelsen af virksomhedens størrelse og økonomiske styrke på tidspunktet for overtrædelsen, skal det for det første understreges, at det loft, der er fastsat i artikel 15, stk. 2, i forodning nr. 17 for bøder på over 1 mio. regningsenheder, og som udgør »10% af omsætningen i det sidste regnskabsår« — som fremhævet af Retten i den appellerede doms præmis 402 — sigter til det regnskabsår, der går forud for datoen for beslutningen. Det

er i øvrigt logisk at henholde sig til dette regnskabsår ved fastlæggelsen af det maksimale bødebeløb, der kan pålægges en virksomhed, der har overtrådt konkurrencereglerne.

86 For det andet må man, når en virksomheds størrelse og økonomiske styrke på gerningstidspunktet skal bedømmes, nødvendigvis henholde sig til omsætningen på dette tidspunkt og således anvende de daværende vekselkurser og ikke de gældende kurser, da den beslutning, hvori bøden blev pålagt, blev vedtaget. I modsat fald opnås der et forkert billede af den relative størrelse af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelsen, fordi der tages hensyn til ydre og usikre faktorer såsom de nationale valutaers udvikling i den efterfølgende periode (jf. dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 165).

87 I det foreliggende tilfælde har appellanten ikke godtgjort, at Retten har tilsidesat forordning nr. 17 eller generelle retlige principper ved at godkende Kommissionens beregningsmetode baseret på omsætningen i det sidste hele år i overtrædelsesperioden.

88 For det første indeholder forordning nr. 17 ikke noget forbud mod at anvende ecu ved bødeudmålingen. Desuden har Kommissionen — som fastslået af Retten i den appellerede doms præmis 395-399 — beregnet de bøder, der skulle pålægges virksomheder, som havde medvirket i samme overtrædelse, efter en og samme metode, som gav dem mulighed for at bedømme såvel de enkelte virksomheders størrelse og økonomiske betydning som omfanget af overtrædelsen på grundlag af den økonomiske situation, som den var på det tidspunkt, da overtrædelsen blev begået.

89 Endelig bemærkes, at valutaudsving er en risikofaktor, der både kan give fordele og ulemper, og som virksomhederne sædvanligvis bliver udsat for i forbindelse med deres handelsaktiviteter, og hvis eksistens som sådan ikke kan medføre, at en bøde, der lovligt er fastsat ud fra overtrædelsens grovhed og omsætningen i det

sidste år i overtrædelsesperioden, bliver upassende. Under alle omstændigheder udgør det maksimale bødebeløb, der i medfør af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 fastsættes i forhold til omsætningen i det sidste regnskabsår forud for vedtagelsen af beslutningen, en grænse for de eventuelle negative konsekvenser af valutaudsvingene.

90 Det fjerde anbringende må derfor forkastes.

Det femte anbringende

91 Som sit femte anbringende har appellanten gjort gældende, at den bødenedsættelse, Retten foretog, er utilstrækkelig på baggrund af Rettens konstateringer vedrørende appellantens datterselskab Prat Carton's deltagelse i kartellet.

92 Appellanten har anført, at Retten, når henses til de berigtigelser, den foretog med hensyn til varigheden af den af Prat Carton begåede overtrædelse og omfanget af dette selskabs deltagelse i det ulovlige samarbejde, som kun var marginal, for at kunne fastsætte bøden til 14 mio. ECU nødvendigvis må have benyttet en anden beregningsmetode end Kommissionen, hvilket har ført til en forskelsbehandling af de virksomheder, der deltog i kartellet.

93 Hvis Retten havde anvendt Kommissionens beregningsmetode, ville bøden nemlig under hensyn til de foretagne berigtigelser med hensyn til Prat Carton's deltagelse i overtrædelsen have været 250 000 ECU mindre.

94 Kommissionen bestrider ikke, at en anvendelse af dens beregningsmetode ville have ført til en yderligere nedsættelse i den nævnte størrelsesorden, men den har gjort gældende, at fastsættelsen af bøden henhører under Rettens fulde prøvelsesret.

95 Det bemærkes i denne forbindelse, at det fremgår af den appellerede doms præmis 250, at Retten fandt, at Prat Carton's deltagelse i overtrædelsen kun var bevist for så vidt angår det ulovlige samarbejde om priser og om produktionsstandsninger, men ikke for så vidt angår det ulovlige samarbejde om fastfrysning af markedsandele, og at selskabet kun deltog i perioden fra juni 1990 til februar 1991. Retten udtalte også:

»411 Når henses til, at Prat Carton kun deltog i enkelte elementer af overtrædelsen og i et mere begrænset tidsrum end det, Kommissionen har lagt til grund, er der grundlag for at nedsætte den bøde, der er pålagt sagsøgeren.

412 Da ingen af de øvrige anbringender, som sagsøgeren har gjort gældende, kan begrunde, at bøden nedsættes, finder Retten, der har fuld prøvelsesret, at bøden bør fastsættes til 14 000 000 ECU.«

96 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det ikke tilkommer Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som er pålagt virksomheder for overtrædelse af fællesskabsretten (dommen i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen, præmis 31).

97 Udøvelsen af en fuld prøvelsesret må imidlertid ikke føre til en forskelsbehandling af de virksomheder, der har deltaget i en aftale eller en samordnet praksis i strid

med traktatens artikel 85, stk. 1, i forbindelse med fastsættelsen af de bøder, der pålægges dem.

98 Det er imidlertid i det foreliggende tilfælde ubestridt, at Kommissionen i forhold til alle de virksomheder, der deltog i overtrædelsen, fastsatte bøderne efter en beregningsmetode, som Retten ikke satte spørgsmålstegn ved. Hvis Retten særligt i forhold til appellanten ønskede at fravige denne metode eller bestemte talmæssige vurderinger fra Kommissionens side, skulle den have givet en forklaring herpå i den appellerede dom.

99 Det må derfor anses for godtgjort, at Retten har tilsidesat ligebehandlingsprincippet i den appellerede doms præmis 412, hvorfor det femte anbringende må tiltrædes.

100 Det følger af ovenstående, at der bør gives appellanten medhold for så vidt angår præmis 412 og punkt 2 i konklusionen i den appellerede dom.

101 Ifølge artikel 54, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen ophæver Domstolen, hvis den giver appellanten medhold, den af Retten trufne afgørelse. Domstolen kan enten selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse, eller

hjemvise den til Retten til afgørelse. Da sagen er moden til påkendelse, bør der træffes endelig afgørelse om størrelsen af den bøde, der skal pålægges appellanten.

Annullationssøgsmålet

102 Under hensyn til den appellerede doms præmis 282-411, navnlig det forhold, at appellanten kun kan gøres ansvarlig for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, i form af et ulovligt samarbejde om priser og om produktionsstandsninger og kun i perioden fra juni 1990 til februar 1991, bør appellantens bøde fastsættes til 13 750 000 EUR.

Sagens omkostninger

103 Såfremt der gives appellanten medhold, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, træffer den afgørelse om sagens omkostninger jf. procesreglementets artikel 122, stk. 1. I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, som ifølge artikel 118 finder anvendelse på appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom.

104 Appellanten har tabt appelsagen på de fleste punkter og bør derfor bære sine egne omkostninger og betale to tredjedele af Kommissionens omkostninger i forbindelse med sagen for Domstolen.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) **Punkt 2 i konklusionen i den dom, Retten i Første Instans afsagde den 14. maj 1998 i sag T-334/94, Sarrió mod Kommissionen, ophæves.**

2) **Den bøde, der er pålagt Sarrió SA, fastsættes til 13 750 000 EUR.**

3) **I øvrigt forkastes appellen.**

4) **Sarrió SA bærer sine egne omkostninger og betaler to tredjedele af Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers omkostninger i forbindelse med sagen for Domstolen.**

5) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber bærer en tredjedel af sine egne omkostninger i forbindelse med sagen for Domstolen.**

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. november 2000.

R. Grass

Justitssekretær

A. La Pergola

Formand for Femte Afdeling